

*Юлія Танасійчук, Назарій Танасійчук
(Умань, Україна)*

КОМПЕТЕНТНІСТНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

У статті розглядається питання компетентнісного підходу підготовки студентів у закладах вищої освіти. На основі літературних даних розкрито суть понять «компетенція», «компетентність».

Ключові слова: *компетенція, компетентність, заклади вищої освіти, здоров'я, здоровий спосіб життя, компетентністний підхід.*

The article deals with the issue of competent approach to the preparation of students in higher education institutions. On the basis of literary data the essence of the concepts of "competence", "competence".

Key words: *competence, institutions of higher education, health, healthy lifestyle, competence approach.*

Проблема здоров'я і здорового способу життя людини актуальна завжди, на кожному історичному етапі вона представляється в новому світлі, вимагає нових підходів і рішень. Крім того, дана проблема має соціальний, філософський, медичний і педагогічний аспекти. Сутність педагогічного забезпечення здоров'я підростаючого покоління полягає у формуванні в людини з раннього віку компетентності в сфері збереження здоров'я, індивідуального стилю здорового способу життя, що є основою культури здоров'я особистості. Найбільш ефективно формування здорового способу життя відбувається на основі особистісно орієнтованого навчання та виховання, що включають вивчення свого організму, освоєння гігієнічних навичок, знання факторів ризику і вміння реалізовувати на практиці всі засоби і методи збереження і примноження здоров'я.

Формування здорового способу життя – проблема комплексна. Мова не може йти лише про способи і методи зміцнення здоров'я, профілактики захворювань. Необхідне підвищення ролі особистісних якостей у свідомому і вольовому прийнятті принципів здорового способу життя, а турбота про здоров'я, його зміцнення повинні стати ціннісними мотивами поведінки. У вирішенні цього завдання велику роль відіграє, в першу чергу, готовність до формування здорового способу життя учнів, особистісний досвід збереження і примноження здоров'я.

Актуальність вирішення цієї проблеми залежить від того, що за останнє десятиліття на тлі соціально-економічних перетворень, які спричинили зниження життєвого рівня багатьох верств населення, екологічного неблагополуччя середовища проживання, характерних для більшості регіонів країни, виявилися виразні негативні тенденції в стані здоров'я дітей і підлітків.

Психолого-педагогічні та соціальні аспекти виховання здорового способу життя дітей і молоді розкрито в дослідженнях О. Безпалько, А. Голобородько, А. Гречишкіної, М. Кобринського, І. Кона, С. Кондратюк, В. Кузьменко, В. Оржеховської та інших.

У педагогічній науці активно обговорюється – проблема вдосконалення системи освіти шляхом застосування компетентнісного підходу (В.Аніщенко, В.Бездухов, В.Болотов, М. Волошина, І. Зимня, А.Маркова, А. Михайличенко, В. Серіков, А.Тубельський

Питання застосування компетентнісного підходу ґрунтовно розглянуто в роботах В. Вербицького, Г. Зайчука, Е. Зеєра, І. Зимньої, Д. Заводчикова, Н. Мурованої, О. Овчарук, О. Пометун, М. Пустового, М. Сосніна, Н. Табачук, М. Філатова, А. Хуторського, Ю. Швалба та ін.

Сучасні науковці наголошують на необхідності включення компетентнісного підходу в систему сучасної освіти, що обумовлено зміною освітньої парадигми, що полягає в необхідності формування сукупності цінностей, переконань, технічних засобів і т.д., характерною для членів сучасного суспільства [1].

Компетентнісний підхід в освіті, ґрунтується на понятті «компетентність», полягає в інтегруванні власне особистісних (мотивація, мотиваційно-вольові та інші) якостей, розглядається як більш перспективний і широкий, що включає гуманістичні цінності освіти.

У науковій літературі немає загальновизнаного трактування понять «компетентний» і «компетенція». Великий тлумачний словник української мови дає таке тлумачення терміну компетентний. Це той: 1. Який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний, тямущий. 2. Який має певні повноваження; повноправний, повновладний. Компетенція характеризується як: 1. Добра обізнаність із чим-небудь. 2. Коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи [3].

У професійній педагогіці також немає узгодженої точки зору до розуміння поняття «компетентнісний підхід в освіті». Прикладом цього є такі думки науковців: – «компетентнісний підхід означає поступову переорієнтацію домінуючої освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань, формуванням навичок створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, які означають потенціал, здатність випускника до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багаточинникового соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно і комунікаційно насиченого простору» [8, с. 138]; – «...особливості навчання на основі компетентності: навчання сконцентроване на вихідних результатах, а не на вхідних; враховується переважно здатність виконання практичних завдань, але беруться до уваги і знання; навчання у виробничих умовах (принаймні частина навчання відбувається на робочому місці в умовах виробництва)» [4, с. 98-99]; – «компетентнісний підхід висуває на перше місце не поінформованість учня, а вміння вирішувати проблеми...» [2, с. 10]. У вітчизняній педагогічній літературі уживаються і поняття "компетенція" ("компетенції", "групи компетенцій"), і поняття "компетентність" ("групи компетентностей"). Тлумачний словник подає вельми схожі трактування цих загальних понять. Поняття "компетенція" традиційно вживається у значенні "коло повноважень", "компетентність" же пов'язується з обізнаністю, авторитетністю, кваліфікованістю. Тому доцільно в педагогічному сенсі

користуватися саме терміном "компетентність". Компетенція – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), які є заданими до відповідного кола предметів і процесів та необхідними для якісної продуктивної дії по відношенню до них. Компетентність – це володіння людиною відповідною компетенцією, що містить її особистісне ставлення до предмета діяльності. Освітня компетенція як рівень розвитку особистості учня пов'язана з якісним опануванням змісту освіти. Освітня компетентність – це здатність учня здійснювати складні культуровідповідні види діяльності. Отже, освітня компетентність – це особистісна якість, що вже склалася.

Д. Равен, в своїх дослідженнях, підкреслює, що компетентність складається з великої кількості компонентів, багато з яких відносно незалежні один від одного. Деякі компоненти відносяться до когнітивної сфери, а інші – до емоційної. Ці компоненти компетентності можуть у значній мірі замінити один одного у якості складової ефективної поведінки [9, с. 253-255].

На думку Ю. Г. Татура, «...компетентність фахівця з вищою освітою – це виявлені ним на практиці прагнення і здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, вміння, досвід, особистісні якості тощо) для успішної творчої (продуктивної) діяльності в професійній і соціальній сфері, усвідомлюючи соціальну значущість і особистісну відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного удосконалення» [10, с. 9].

В закордонних освітніх джерелах, використовується як термін «компетентний», так і термін «компетенція» («competent», «competence») [5, с. 27].

Н. Бібік підкреслює, що спільним для всіх є розуміння компетентності у навчанні як набутої характеристики особистості, що сприяє успішному входженню молоді людини в життя сучасного суспільства. Компетентність у навчанні розглядається як інтегрований результат, що передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування і розвитку в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід успішної діяльності в певній сфері. Компетенцію науковець визначає як відчужену від суб'єкта, наперед задану соціальну норму (вимогу) до освітньої підготовки учня, необхідну для якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат [6, с. 408-410].

В. Байденко та ін. розглядають компетенцію як динамічну комбінацію характеристик (що відносяться до знань і їх застосування, умінь, навичок, здібностей, цінностей і особистих якостей), що висвітлює результати навчання за освітньою програмою, тобто що необхідно випускнику закладу вищої освіти для ефективної професійної діяльності, соціальної активності і особистого розвитку, які він повинен засвоїти і продемонструвати.

Компетентність формується, розвивається і проявляється в процесі конкретної діяльності, а не абстрактної. У зв'язку з цим можна наголошувати, що компетентність – це вміння та культура здійснювати певну

діяльність. Така позиція збігається з позицією Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти: «поняття “компетентність” визначається як спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність...» [7, с. 20]. На сучасному етапі розвитку освіти компетентнісний підхід – лише один із чинників, що сприяють модернізації змісту освіти, який доповнює низку освітніх інновацій зі збереженням класичних підходів у вищій фармацевтичній освіті. Варто відмітити, що професійна підготовка студентів у закладах вищої освіти не може відбуватися без застосування компетентнісного підходу.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бургун І. В. Актуальність упровадження компетентнісного підходу в освітню практику / І. В. Бургун // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету. – 2010. – № 1(2). – С. 159–165.

2. Болотов В. А., Сериков В. В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8–14.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2001. – 1440 с.

4. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія / За ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький: ТУП, 2002. – 334 с.

5. Енциклопедія освіти / АПН України ; [голов. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрін-ком Інтер, 2008. – 1040 с.

6. Мюллер В. К. Большой англо-русский словарь. 180 000 слов, словосочетаний, идиоматических выражений, пословиц, поговорок. В новой редакции / В. К. Мюллер. – М. : Цитадель-трейд ; РИПОЛ КЛАССИК, 2005. – 832 с.

7. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: К.І.С., 2003. – С. 13–39.

8. Селевко Г. Компетентности и их классификация // Народное образование. – 2004. – №4. – С. 138–143.

9. Равен Д. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Д. Равен. – М. : Когито-Центр, 2002. – 396 с.

10. Татур Ю. Г. Компетентностный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования: Материалы ко второму заседанию методологического семинара.– М., 2004.– С. 9.